

Michael Stolleis: Staat und Staatsräson in der frühen Neuzeit.

Studien zur Geschichte des öffentlichen Rechts.
Suhrkamp-Taschenbuch Wissenschaft,
Frankfurt am Main, 1990., 350 str.

Brojnim analizama ranonovovjekovne "politološke" produkcije, osobito one nastale na području njemačkih zemalja, Michael Stolleis stekao je status vodećeg autoriteta za njemačku javnopravnu povijest. Ovom knjigom u kojoj su objedinjeni njegovi radovi nastali između 1980. i 1990. godine, Stolleis je, ostavši vjeran vlastitom, ortodoksno "tekstualističkom" autorskom pristupu, tu laskavu reputaciju još jednom potvrdio. Međutim, premda legitimiran Stolleisovim znanstvenim autoritetom ali i etabliranom teorijsko-metodološkom paradigmom historije koncepata (Begriffsgeschichte) na koju se ponajviše oslanja, spomenuti pristup, osobito iz historičarske perspektive, pokazuje stanovite manjkavosti i ograničenja. No prije no što se na to osvrnem, valjalo bi ukratko prikazati glavne tematske okosnice i problemske komplekse koje Stolleis u ovom djelu razrađuje.

U knjizi je okupljeno deset članaka koji su podijeljeni u dvije tematske skupine: Staatsräson te Državno pravo i stvaranje države (Staatsrecht und Staatsbildung). Prvu grupu čini pet članaka u kojima se na osnovu pomne tekstualne analize detektiraju semantičke modulacije i modifikacije pojedinih strukturnih elemenata popularnog ranonovovjekovnog političkog koncepta Staatsräson, kao i obilježja njihove tekstualne distribucije u okviru njemačke politološke produkcije tijekom 17. stoljeća (1. Löwe und Fuchs. Eine politische Maxime im Frühabsolutismus (str. 21-36.); 2. Arcana Imperii und Ratio Status. Bemerkungen zur politischen Theorie des frühen 17. Jahrhunderts (str. 37-72); 3. Machiavellismus und Staatsräson. Ein Beitrag zu Conrings politischem Denken (str. 73-105); 4. Textor und Pufendorf über dei Ratio Status Imperii im Jahre 1667 (str. 106-133)). Iznimku djelomično predstavlja tek posljednji Stolleisov esej Friedrich Meineckes "Die Idee der Staatsräson" und die neuere Forschung. To je kritička analiza Staatsräson konceptualizacije prikazane u tom utjecajnom Meineckeovu djelu, u kojoj Stolleis pronicljivo otkriva elemente autorova svjetonazora kao diskurzivno prikrivene smjernice njegove interpretacije. Najveća vrlina Stolleisovih analiza teorijskog sustava Staatsräson upravo je dimenzija koja nedostaje "klasičnim" interpretacijama poput Meineckeove, a to je s jedne strane traženje intertekstualnih referenci i poveznica sa suvremenom engleskom, španjolskom i francuskom politološkom literaturom, a s druge strane uključivanje u interpretacijski kanon i djela manje poznatih, "drugorazrednih" pisaca, koje su predstavnici tradicionalne "duhovne povijesti" s indignacijom ignorirali.

Međutim, kad je riječ o drugom dijelu knjige (str. 167-340), koji također obuhvaća pet članaka okupljenih pod zajedničkom tematskom odrednicom Državno pravo i stvaranje države (6. Condere leges et interpretari. Gesetzgebungsmacht und Staatsbildung in der

frühen Neuzeit (str. 167-196); 7. Grundzüge der Beamtenethik (str. 197-231); 8. Lipsius-Rezeption in der politisch-juristischen Literatur des 17. Jahrhunderts in Deutschland (232-267); 9. Glaubensspaltung und öffentlichen Recht in Deutschland (str. 268-298); 10. Untertan-Bürger-Staatsbürger. Bemerkungen zur juristischen Terminologie im späten 18. Jahrhundert (299-339)), Stolleisova metodologija ne daje više tako dobre rezultate. Kao što i sam naziv cjeline sugerira, autorova je intencija očigledno bila prikazati kompleksni međuodnos politološke literature i društvenog i političkog konteksta u kojem ona nastaje, te prema prilično simplificiranom zrcalnom relacijskom modelu oprimjeriti paralelni dinamizam epohalnih društvenih i političkih transformacija te odgovarajućih "političkih jezika". No, ovaj je pokušaj kontekstualizacije otkrio slabosti Stolleisova strogo tekstualističkog pristupa. Naime, površno i paušalno referiranje na neke, u historiografskom pogledu već prevladane, interpretacije društvenih i povijesnih procesa u ranom novom vijeku ne samo da je otkrilo dubok nesrazmjer između Stolleisovih akribičnih tekstualnih analiza i poznavanja šireg povijesnog konteksta, već je imalo i negativan povratni učinak na interpretacije promjena u vokabularu i semantici kurentnih političkih jezika koji su i osnovni predmet njegove analize. Paradigmatični je primjer Stolleisovo shvaćanje apsolutističke političke doktrine kao glavnog protivnika političke egzistencije staleža, pa u apsolutističkom propagiranju etičko-religijskih ograničenja suvereniteta koje proizlazi iz prirodnog prava ili se osniva na *leges fundamentales* vidi paradoks, a ne težnju za uspostavljanjem društvenog i političkog balansa kao esencijalnog kriterija opstanka *ancien régime*a. Zanimljivo li taj neuspjeli izlet u socijalnu i političku historiju, Stolleis je u ovoj knjizi iznova dokazao suvereno poznavanje ranonovovjekovne povijesti prava i političkih diskursa. U tom smislu valja istaknuti njegov izvrсни prikaz emancipacije njemačke političke teorije od tradicije rimskog prava tijekom 17. stoljeća, te prijelaz na politički mnogo efektivnije diskurzivne predloške: historiografska djela i suvremene javnopravne dokumente. Stoga je Stolleisova knjiga *Staat und Staatsräson in der frühen Neuzeit* nadasve korisna i poticajna lektira za historičara i to ne samo zbog toga što nudi dragocjen uvid u ranonovovjekovnu političku teoriju, već i kao izazov da pomoću Stolleisovih teza i interpretacija produbi i propita vlastito poznavanje "povijesnog konteksta".

Zrinka Blažević

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
INSTITUT FÜR KROATISCHE GESCHICHTE

RADOVI

34-35-36

ZAGREB 2001-2004

Izdavač

Zavod za hrvatsku povijest
Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Za izdavača

Neven Budak

Redakcija

Ivo Goldstein
Borislav Grgin
Mirjana Matijević-Sokol
Nenad Moačanin
Boris Olujić
Nikša Stančić
Božena Vranješ-Šoljan

Urednik

Mario Strecha

Tajnik redakcije

Hrvoje Gračanin

Adresa uredništva

Zavod za hrvatsku povijest, Filozofski fakultet Zagreb, Ivana Lučića 3
tel. 385 1/ 6120 150, 6120 158, fax. 385 1/ 6156 879

Časopis izlazi jednom godišnje. Izdavanje časopisa sufinancira
Ministarstvo znanosti i tehnologije Republike Hrvatske.

Rješenjem Republičkog komiteta za prosvjetu, kulturu, fizičku i tehničku kulturu SR Hrvatske
br. 6859/1 od 5. X.1982. časopis »Radovi« oslobođen je plaćanja poreza na promet proizvoda.

Časopis je registriran u Ministarstvu znanosti i tehnologije
Republike Hrvatske pod brojem UP-547/2-84-1984.

Naslovna stranica
Iva Makvić

Tisak
Tiskara Rotim i Market, Lukavec

Tiskanje završeno u srpnju 2004. godine

Naklada
400 primjeraka

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i sveučilišna biblioteka, Zagreb

UDK 949.75

RADOVI 34-35-36
/ [uređivački odbor Mario Strecha... et al.]. - Zagreb
: Zavod za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta,
2002.-2004. – 520 str. ; 24 cm

– Summaries.

ISBN 0353-295X